

BISERICA DE LEMN „SFINȚII VOIEVOZI” A SCHITULUI DĂLHĂUȚI

Lelia Pavel

Peisajul zonelor de sub munte și depresionare ale Carpaților de curbură oferă atât cercetătorului, dar și turistului, imagini ale unor lăcașuri de cult din lemn, amplasate pe „...un pod de deal sau poale de pădure, pe o coastă cu povâniș abrupt, sau domol, în meandru generos al unei văi, în apropierea vărsării unui pârâu sau sus la izvor, în mijlocul așezării sau în marginea acesteia, marcând vechea vatră sătească”¹.

Așezat pe un deal, înconjurat de păduri de fag și stejar, schitul Dălhăuți, unul din cele mai vechi vestigii ale istoriei de pe teritoriul comunei Cârlișele „... se găsește la 3 ore de mers pe jos de la Focșani”².

Accesul la mănăstire este realizat pe drumul forestier ce continuă valea spre nord, drum ce pornește la ieșirea din satul Dălhăuți.

Frumusețea locului și peisajului în care ctitorii au înălțat monumentul, este redată de marele nostru istoric, Nicolae Iorga: „copaci bătrâni fac de strajă cât vezi cu ochii, iar în stânga toată valea, toată coasta, toată culmea ca o împărăție a crengilor verzi, care nu mai îngăduie nimic, care înghit, acopăr, ascund totul”³.

Schitul Dălhăuți cuprinde trei biserici monumente istorice și de arhitectură: două din zid și una din lemn. Biserica de zid „Izvorul Tămăduirii” și cea de lemn „Sfinții Voievozi” au fost înălțate pe o culme de deal, una în fața celeilalte, culme ce are spre nord o pantă de 45° și o alta mai mică spre vest. Spre sud terenul coboară în pantă spre chiliile amplasate pe terenul plat aflat pe valea pârâului dinspre sud de mănăstire.

În ceea ce privește întemeierea schitului și a ctitorilor, amintim legenda care a circulat în multe lucrări - chiar de specialitate - și în care se consemnează că începuturile construirii bisericii de zid ar fi între anii 1461-1468 avându-l ctitor pe călugărul Anufie⁴. El ar fi adus de la Constantinopol icoana făcătoare de minuni „Maica Domnului cu Pruncul”, pentru adăpostirea căreia a fost necesară construirea unei biserici pe aceste locuri alese de călugăr - și anume „Izvorul Tămăduirii”. Dar conform tradiției, confirmată și de documente, așezarea monastică de la Dălhăuți a luat ființă, de fapt, în anul 1625, deci la începutul secolului al XVII-lea, apariție care anticipează un întreg proces de

¹ I. Cristache Panait, *Bisericile de lemn din Curbura Carpaților. Județul Buzău și Vrancea*, în „Spiritualitate și istorie la întorsura Carpaților”, vol.2, Buzău, 1983, p.244.

² I. Budescu, *Monografia comunei Cârlișele*, București, 1979, p.159.

³ N. Iorga, *Sate și mănăstiri din România*, București, 1935, p.123.

⁴ P. Georgian, *Monografia mănăstirii Ciolanul*, București, 1930, p.78.

reactivare a micilor schituri din zona de curbură a Carpaților, „schituri asupra cărora se vor îndrepta cu grijă protectoare, numeroase danii din partea lui Matei Basarab”⁵.

Biserica actuală din lemn cu hramul „Sfinții Voievozi” a fost construită în anul 1810, cum ne confirmă și pisania așezată în pronaos, pe peretele vestic, deasupra intrării. Caligrafiată în limba română cu caractere chirilice, ea ne spune că: „Această sfântă și Dumnezească biserică s-au făcut din temelie în zilele stareț sfinției sale părintelui Teoclit la let 1810, iar acum în zilele sfinției sale starețului Deonisie s-au înnoit și s-au împodobit cu catapeteasma săpată și poleită, cum și altarul și tinda și slonul s-au zugrăvit după cum se vede în zilele mării sale Grigorie Dimitrie Ghica Voievod și a profsinții sale Kiru Kir Kesarie Episcopul Buzăului la let 1827, iulie 20”.

O altă inscripție caligrafiată în chirilică, pe bagheta de lemn din pronaos (bagheta ce separă pereții de plafon), menționează că s-au zugrăvit „la velet 1827... și apără-ne doamne pentru păcatele multe și izbăvindu-ne de nevoi, aducem ție născătoare de Dumnezeu noi iubitorii... (ilizibil)... Slobozești-ni pe noi întru toate nevoile... (ilizibil). Aleluia.” Cu siguranță că a fost scrisă de meșterii care au pictat biserica la 1827, dar care nu și-au pus semnătura, ei rămânând anonimi; în schimb, au notat anul când aceasta s-a împodobit cu pictura.

Același an de construcție al bisericii 1810, apare pe o inscripție mai nouă, care ne comunică mai multe date, precum că actuala construcție „s-a ridicat din temelie în anul 1810, după ruinarea celei de la fondarea mănăstirii de la 1625”. Deci în anul 1625 exista la Dălhăuți o biserică ce s-a ruinat și care la 1780 s-a refăcut. Dintr-un act de angajare datat 1780, mai 13, aflăm că „Schitul ce se numește Dălhăuțiul ot sud Slam Rîmnic, unde se cinstește și se prăznuiește hramul sfinților mai marilor voievozi și puterilor cerești Mihai și Gavril” ar fi fost construit de „răposaii noștri”⁶ ai Ecaterinei Văcărescu, care a încredințat la vremea aceea refacerea bisericii aflate în paragină, starețului Matei Ieroschimonah al schitului Poiana Mărului. Ecaterina Văcărescu era fiica vistiemicului Donea Nicolai Damian și a Sandei Neculce - sora vitregă a cronicarului Neculce. Putem afirma, coroborând tradiția cu documentele, că începuturile bisericii vechi de lemn ar fi în anul 1625, ctitori fiind familia Văcărescu, cea care la 1780 asigura fondurile necesare reparațiilor.

Anul 1637 marchează luptele dintre Matei Basarab și Vasile Lupu, când Matei Basarab își respingea dușmanul dincolo de Focșani, iar după lupte, învingătorul a fost adăpostit timp de o săptămână în incinta schitului Dălhăuți. Drept recompensă domnitorul contribuie la terminarea mănăstirii Dălhăuți, înzestrând-o cu odoare și moșii și tot el este cel ce îi schimbă statutul din sihăstrie în mănăstire⁷. Deci, după 1625 la Dălhăuți lua naștere o așezare monastică cu o istorie complicată, dar niciodată marcată de evenimente mai de seamă.

Biserica de lemn actuală a fost - așa cum aminteau documentele - ridicată pe temelia vechiului schit. Construcția se încadrează, în stilul începutului de secol XIX, când se mai construia cu păstrarea riguroasă a structurilor și morfologiei tradiționale. Dintre

⁵ V. Drăguț, *Tradițiile ctitoricești la Curbura Carpaților*, în „Spiritualitate și istorie la întorsura Carpaților”, vol.2, Buzău, 1983, p.161.

⁶ I. Budescu, *op. cit.*, p.161.

⁷ *Ibidem*

ctitoriile de expresie tradițională care au asigurat chiar și cu alcătuirii mai modeste, legătura dintre epoci, se cuvine a aminti actuala biserică cu hramul „Sfinții Voievozi”⁸.

Edificiul dispune de un plan evoluat pentru arhitectura de lemn, întrucât arhitectura vechilor biserici a evoluat „împrumutând elemente de plan și structură din arhitectura edificiilor de zid, paralel cu care s-a dezvoltat în tot lungul Evului Mediu”⁹, el îmbrăcând forma de plan trilobată cu naosul supralărgit de absidele laterale, poligonale în interior și exterior.

A fost înălțat pe un soclu – fundația din piatră de râu zidită cu mortar – ceea ce i-a permis constructorului adaptarea clădirii la terenul accidentat pe care a fost amplasat.

Construcția este precedată de un pridvor adăugat mult mai târziu, având înălțimea mai mică decât a bisericii, pridvor realizat din scânduri cu învelitoare separată de restul edificiului, lui revenindu-i rolul de protecție a intrării și totodată de legare a spațiului ritual al bisericii cu lumea exterioară.

Nava bisericii, având formă poligonală la vest și est, are încăperile ordonate pe axa de est-vest.

La biserica de lemn de la Dălhăuți, pronaosul prezintă două deschideri largi ce se sprijină pe stâlpii de lemn ai pereților, care dau imaginea unui pronaos compus din două încăperi. Prima încăpere este acoperită cu un tavan drept, din șipci de lemn, pictat cu negru și alb pe fond gri-bleu, cu ornamente preluate de pe scoarțele populare. Cea de-a doua așa zisa încăpere este separată de naos printr-o deschidere largă, cu o acoladă centrală care la rândul ei se sprijină pe doi stâlpi de lemn pătrați, netezi. Încăperea este iluminată de cele două ferestre amplasate în golurile pereților de nord și sud. A fost monumentalizată prin acoperirea cu o boltă pe nervuri, formată din 8 fâșii curbe, boltă pe care este fixată la nivelul de întâlnire a nervurilor o icoană-medalion cu chipul lui Ioan Botezătorul.

Naosul lărgit prin cele 2 abside laterale, cu același sistem de iluminare, prin ferestre dispuse în golurile absidelor, a fost înălțat prin turla ce comunică cu interiorul, turlă care se sprijină în interior pe o jumătate de boltă pe nervuri. Tamburul octagonal al turlei în exterior se sprijină pe o bază pătrată, fiind străpuns pe trei laturi de mici ferestre prin care se transmite lumina naosului. În interior turla este încoronată de cupola Pantocratorului.

Altarul este despărțit de naos prin iconostasul cu care s-a împodobit biserica în anul 1827, iconostas amplasat înaintea liniei de demarcație a absidei, ceea ce a permis amenajarea proscomidiei și diaconicului în decroșul absidei altarului. Proscomidia este iluminată de o mică fereastră, iar pe latura diaconicului o ușă din lemn face legătura cu lumea exterioară.

Meșterii constructori, ținând cont de faptul că materialul lemnos din care s-a construit biserica este destul de perisabil, la intemperii, precum și de amplasarea ei într-o zonă împădurită și umedă, au căptușit pereții cu scânduri atât în interior cât și în exterior.

Clădirea este prinsă sub un singur acoperiș de tip șarpantă în patru ape, cu învelitoare de șindrilă, fiind străpuns de tamburul turlei și coșul sobei. Turla este învelită și acoperită cu tablă.

⁸ V. Drăguț, *op. cit.*, p.161.

⁹ Gr. Ionescu, *Arhitectura populară în România*, București, 1971, p.34.

Interiorul bisericii are o decorație simplă, lucru justificat de măreția catapetesmei – o adevărată dantelă în lemn. Colonete pe care se înfășoară vrejuri de frunze și flori, rame ornate cu trandafiri în relief și capitel cu frunze și flori în tehnica „ajur” încadrează icoanele împărătești. Aceeași bogăție de ornamente vegetale aurite încadrează medalioanele pictate cu scene din viața lui Isus, pe cele cu chipurile evangheliștilor și proorocilor. Totul încununat de crucea răstignirii cu moleniile. O succesiune de brâuri sculptate, care decorate astfel, amintesc de cornișele bisericilor de zid, dar în același timp le conferă și o puternică reliefare.

De o rară frumusețe sunt ușile împărătești ce primesc ca decorații vase din care se desprind vița de acant ce se încolăcește în jurul cartușelor cu chipurile celor patru evangheliști, decorație realizată în „ajur”. Canatul înfățișează în trei medalioane scena Bunei Vestiri, separate pe verticală de „ajur” în lemn. Decorații sculptate și aurite au primit și cele două tetrapoade, create de aceeași sculptori care au realizat iconostasul.

Icoanele împărătești, ușile diaconești și medalioanele catapetesmei au fost pictate în culori vii: roșu, verde, albastru și auriu pentru hașuri și nimburi, specifice picturii de început de secol XIX, când meșterii zugrăvi folosesc o gamă coloristică mult mai bogată, oferind picturii mai multă strălucire și, în același timp, contribuind la întregirea frumuseții și măreției iconostasului.

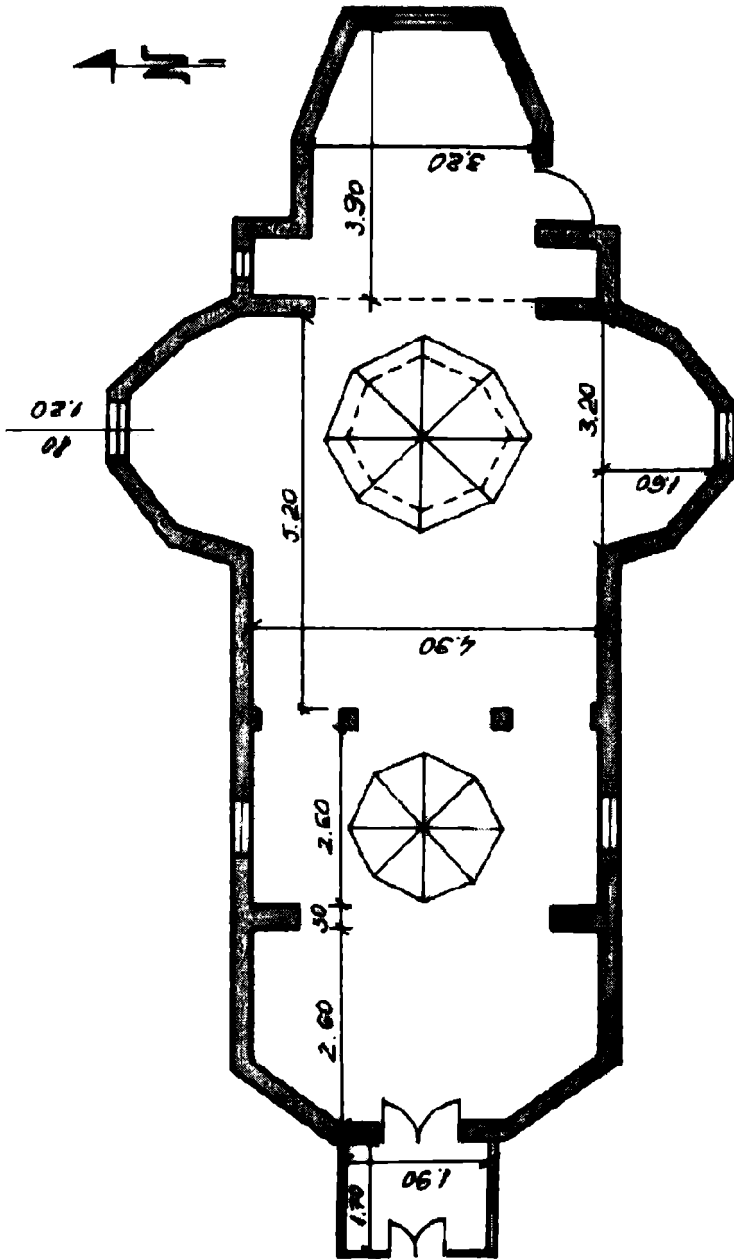
Decorația interiorului este îmbogățită de pictura pereților care în cadre dreptunghiulare separate de șipci de lemn, înfățișează chipuri de sfinți, scene din viața lui Isus și a Maicii Domnului, conform erminiei bisericii ortodoxe. Pictura interioară a fost realizată în anul 1827 când s-au zugrăvit „altarul și tinda și slonul în zilele mării sale Grigore Dimitrie Ghica voievod... cum spune inscripția. Spațiul pictural a fost realizat în culori de ulei pe scândurile ce căptușesc pereții, meșterii zugrăvi dovedind un deosebit simț artistic ce le-a permis combinarea cu multă măiestrie a culorilor creând personaje pline de farmec și puritate.

Zugravii bisericii rămași anonimi, au conlucrat cu meșterii constructori pentru a da un spor de frumusețe și măreție edificiului pe care l-au înălțat, dovedind dragostea lor pentru frumos tuturor celor care vin și privesc la opera realizată de ei.

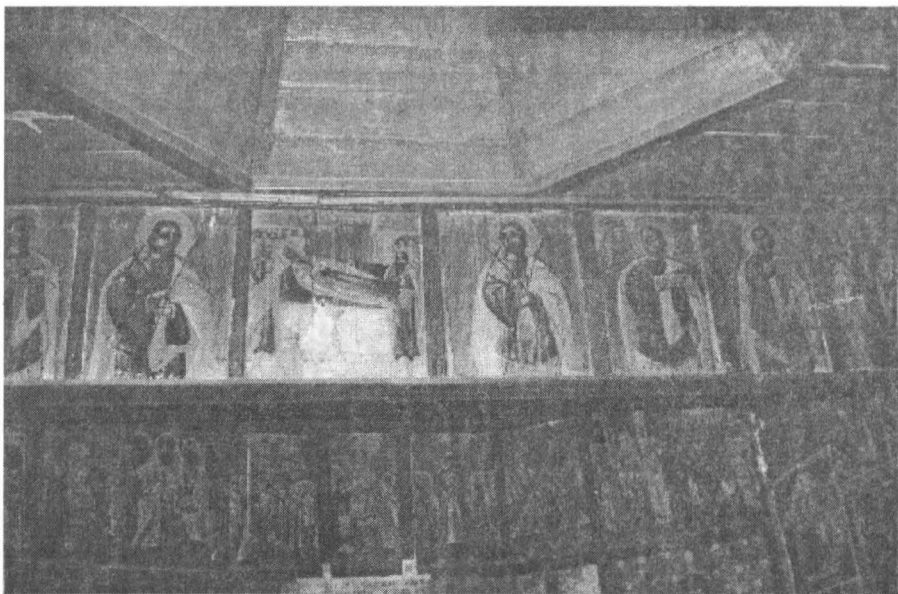
Biserica de lemn a schitului, creație a meșterilor populari care-și dăltuiau în lemn atât adăpostul, cât și lăcașul de cult și în care își punea „meșterul lemnului toată priceperea”¹⁰ ne convinge încă o dată că a existat o unitate de concepție la acești meșteri, în tot ceea ce au creat ei pe tot cuprinsul țării.

Expresie a eleganței sobre, a bunului gust, a simplității specifice artei populare, martoră a unei vechi tradiții, biserica „Sfinții Voievozi” se înscrie și întregeste, în același timp, tezaurul de valori monumentale județean și național.

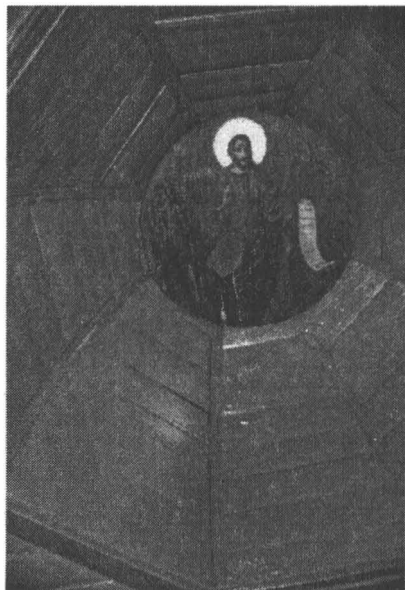
¹⁰ I. Cristache Panait, arh. I. Schelet, *Bisericile de lemn din Sălaj*, în „B.M.I.”, anul XL, nr.1, p.31.

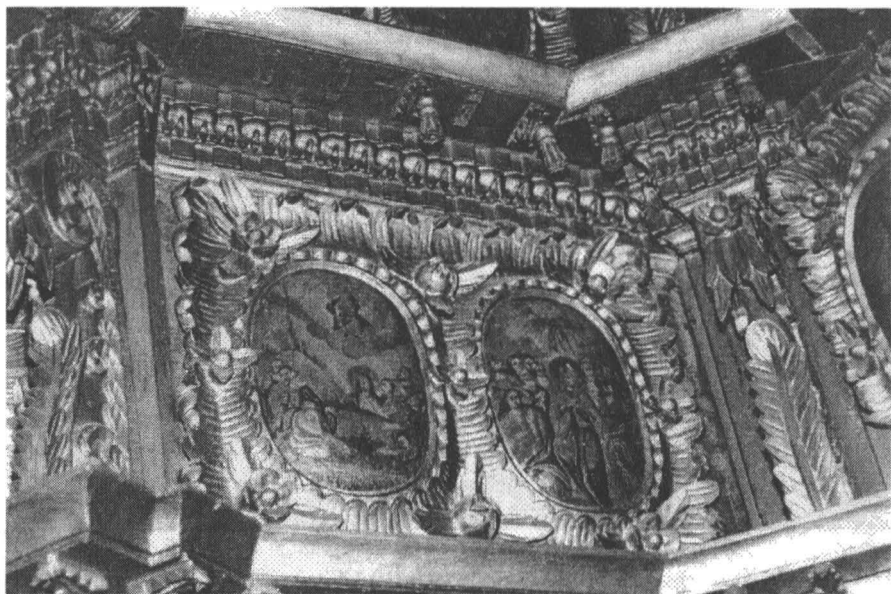
Biserica de lemn „Sfinții Voievozi” — Dălhăuți
sc. 1:100

Interiorul bisericii „ Sfinții Voievozi”
Dălhăuți

Bolta naosului bisericii „Sfinții Voievozi” Dălhăuți

Detaliu catapeteasmă